

Qo'qon DPI

ILMIY XABARLAR

ISSN: 3030-3958

№ 3/2025

Qo‘qon DPI. Ilmiy xabarlar

Кокандский ГПИ. Научный вестник

№3/2025

NAVOIY IJODIDA ANALITIK VA SINTEZLASHGAN FOLKLORIZMLAR

*Rajabova Ma'rifat Baqoyevna,
BuxDU O'zbek tili va adabiyoti kafedrası professori, f.f.d.*

Annotatsiya. Ma'lumki, o'zbek adabiyotshunosligida folklor va yozma adabiyot munosabati, o'zaro ta'siri masalasini buyuk o'zbek shoiri Alisher Navoiy ijodi misolida o'rganish alohida yo'nalish sifatida ko'pdan rivojlanib kelmoqda. Boisi, ulug' shoir asarlarida Alisher Navoiyning nazmiy va nasriy asarlarining g'oyaviy-badiiy ruhiga xalq og'zaki ijodiga mansub asarlarda uchraydigan ayrim afsona, rivoyat, ertaklar boricha yoki ularga xos mazmun, syujetni singdirib yuborilganligi kuzatiladi. Mazkur maqolada Alisher Navoiy asarlarida folklorizmning analitik va sintezlashgan ko'rinishlari tahlilga tortilgan. Ularning badiiy asardagi funksiyasiga doir fikr- mulohazlar bildirilgan.

Kalit so'zlar. Folklor, folklorizm, stilizatsiya, analitik folklorizm, sintezlashgan folklorizm, afsona, doston, hikoyat.

ANALYTICAL AND SYNTHETIC FOLKLORISMS IN NAVOI'S WORK

Abstract. As it is known, in Uzbek literary studies, the study of the relationship and interaction of folklore and written literature on the example of the work of the great Uzbek poet Alisher Navoi has long been developing as a separate direction. Therefore, in the works of the great poet, it is observed that the ideological and artistic spirit of Alisher Navoi's poetic and prose works is absorbed into the ideological and artistic spirit of some legends, tales, and fairy tales found in works belonging to folk oral art, or their content and plot. This article analyzes the analytical and synthesized manifestations of folklore in the works of Alisher Navoi. Opinions are expressed about their function in a work of art.

Keywords: Folklore, folklorism, stylization, analytical folklorism, synthesized folklorism, legend, epic, story.

АНАЛИТИЧЕСКИЕ И СИНТЕТИЧЕСКИЕ ФОЛЬКЛОРИЗМЫ В ТВОРЧЕСТВЕ НАВОИЯ

Аннотация: Как известно, в узбекской литературоведении вопрос взаимосвязи и взаимодействия фольклора и письменной литературы развивается как отдельное направление, и изучение этого вопроса на примере творчества великого узбекского поэта Алишера Навои занимает важное место. Это связано с тем, что в произведениях великого поэта, как в его поэтических, так и прозаических произведениях, встречаются элементы

народного устного творчества, такие как некоторые мифы, легенды, сказки, которые сохраняют их сюжетные линии и смысл, или же эти элементы становятся частью содержания произведений. В данной статье анализируются аналитические и синтетические формы фольклоризма в произведениях Алишера Навои. Также высказываются мнения о их художественной функции в произведениях.

Ключевые слова: фольклор, фольклоризм, стилизация, аналитический фольклоризм, синтетический фольклоризм, миф, эпос, рассказ.

Kirish.

Dunyo xalqlari yozma adabiyoti badiiy takomilida folklor janrlari, motiv va obrazlari stilizatsiyasining alohida o‘rni borligi tufayli yozma adabiyot bilan folklor aloqalarini, bir-biriga ta’sirini o‘rganish hamisha muhim muammolardan biri bo‘lib kelgan. Agar bu adabiy jarayon mumtoz shoir ijodi misolida o‘rganilsa, u mansub bo‘lgan adabiyotning janrlar tizimi va tarkibini, unda yuz bergan poetik o‘zgarishlar, yangilanishlar, shakliy-uslubiy izlanishlarni yanada to‘liqroq tasavvur qilish imkonini beradi.

Alisher Navoiy ijodida o‘zbek folklorining mif, afsona, rivoyat, ertak, naql, doston, latifa singari epik, xalq dramasi janrlari, lirik va marosim qo‘shiqlari, allalar, yig‘i-yo‘qlovlar hamda paremik xarakterdagi maqol, topishmoqlar, shuningdek, olqish, qarg‘ish kabi so‘z sehriga ishonchni ifodalovchi kichik hamda xalq tomosha san’atiga aloqador yumoristik va satirik janrlar, an’anaviy motiv va obrazlar stilizatsiyasi kuzatiladi. Bu esa folklori ulug‘ shoir ijodining asosiy manbalaridan biri baholashga imkon beradi.

Alisher Navoiyning “Muhokamat ul-lug‘atayn”, “Tarixi muluki ajam”, “Tarixi anbiyo va hukamo” singari asarlari tarkibiga, “Xamsa” tarkibidagi dostonlari g‘oyaviy-badiiy ruhiga xalq og‘zaki ijodiga mansub asarlarda uchraydigan ayrim afsona, rivoyat, ertaklar boricha yoki ularga xos mazmun, syujetni singdirib yuborish ko‘rinishida keltirilgani kuzatiladi. Ulug‘ qalam sohibining bunday analitik, sintezlashgan folklorizmlarini farqlash uchun esa ularni jiddiy o‘rganishga to‘g‘ri keladi.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. Analitik folklorizmlar asar tarkibida alohida ajralib turishi bilan xarakterlanadi. Ular asarda ko‘pincha folkloridagi ko‘rinishida to‘liq saqlanadi, deyarli hech ishlovsiz keltiriladi. Bunga Navoiyning “Muhokamat ul-lug‘atayn” asarida turkiy, forsiy va hindiy kabi uch til asl tillar ekanini ta’kidlash, ularning kelib chiqishini izohlash uchun keltirgan Nuh payg‘ambar va uning Yofas, Som va Hom ismli uch o‘g‘li haqidagi afsonani misol qilish mumkin. Navoiy unda Nuh alayhissalamning to‘fon tashvishidan qutulgach, bashar jinsidan osor va inson nav‘idin namudor qolmagani uchun Yofasni Xito mulkiga, Somni Eron va Turonga, Homni Hindistonga yuborganini aytadi. Shu mulkdagi odamlar bu uch payg‘ambarzoda avlodi bo‘lgani uchun Yofas – Abut-turk, Som – Abul-furs, Hom – Abul-hind deyilganini ta’kidlaydi. So‘ngra nega turk tili Yofas, fors tili Som, hind tili Homga buyurilganini izohlovchi afsonani davom ettirib, bunga ularning otasiga munosabati sabab bo‘lganini so‘zlaydi: “Chun Hom No‘h alayhissalomga beadabliq qilg‘on jihatdin aning

muborak tiliga Hom borasida qarg‘ish o‘tub erdi, bu sababdin aning rangi bayozi savodg‘a mubaddal bo‘lub, tili shikastalik zohir qilib, fasohat va balog‘at hulyasidin oriy qoldi va avlodu atbo‘iki, Hind kishvari ahli bo‘lg‘aylar, lavnlari maktab ahli mashqi varaqidek shabrang, balki shabgun va tillari atfolning uchi ushalg‘on qalamidek o‘zgacha ado bila tahriru taqrir zevaridin ojizu zabun qoldilar. Onsiz ham bo‘lmagaykim, biror varaq yuzini murakkab qarosi bila o‘z yuzlari safhasidek qaro qilg‘aylar na o‘z tillaridek shikasta qalam tili bila ado etmaganlar. Ammo ul safha raqamin o‘zlaridin o‘zga kishi bilmas va ul kalog‘polarni ul savod ahlidin o‘zga birov o‘qumas va fahm qilmas”.

Tahlil va natijalar. Navoiy bu afsona misolida turk tilining mavqei yuksakligini, ulug‘ligini ta’kidlashni ko‘zda tutib, uni asar matnida keltiradi. Biroq xuddi shu afsona Alisher Navoiyning “Tarixi anbiyo va hukamo” asari syujetida hozirgacha o‘tgan payg‘ambarlar bilan tanishtirish maqsadida ham keltirilgan.

Navoiy payg‘ambar va hukmdorlar haqida yaratilgan xalq afsona va rivoyatlari, xalq ertak va qissalari syujetini o‘zlashtirib, yaratgan asari tarkibiga mahorat bilan yedirib yuborgan. Shuning natijasida sintezlashgan folklorizm hosil bo‘lgan.

Alisher Navoiyning “Xamsa” asari tarkibidagi ilk doston “Hayrat ul-abror”da shoir o‘zi yashagan davr (XV asr)ning realistik hayot lavhalarini tasvirlar ekan, o‘sha davrga xos muhit manzarasini real chizib ko‘rsatish, illatlarni ochib tashlash, xalqning orzu-armonlarini kuylash, turli ijtimoiy tabaqalarni ta’rif-tavsif qilish, ularning shakl-shamoyilini, aft-basharasini, kiyim-kechagini, fe’l-atvorini, maqsad-muddaosini yoritish uchun xalq orasida ma’lum va mashhur bo‘lgan maqollar bilan bir qatorda “Hotami Toy”, “Tilla kampir”, “Sher bilan Durroj”, “Iskandar” kabi xalq afsona va rivoyatlari, naqlari syujetidan ham ijodiy foydalanilgan.

Alisher Navoiy “Xamsa”sidagi sevgi munosabatlari aks etgan “Farhod va Shirin”, “Layli va Majnun”, “Sab’ai sayyor” dostonlarining barisida xalq og‘zaki ijodida keng tarqalgan va ommalashgan afsonayu ertaklar asos qilib olingan. Chunki undagi Farhod va Shirin, Layli va Majnun obrazlari xalq og‘zaki ijodidagi an’anaviy afsonaviy obrazlar bo‘lib, ular bilan bog‘liq turli tarixiy ma’lumotlar, afsona, ertak, rivoyat va qo‘shiqlar yetib kelgani aytiladi. Jumladan, “Farhod va Shirin” afsonasining syujeti markaziy Qoraqumda bino bo‘lgan “Devqal’a” toponimik afsonasi syujeti bilan ham o‘xshashligi aniqlangan. Qolaversa, O‘zbekistonda Farhod va Shirin nomlari bilan ataluvchi bir necha joylar mavjud. Jumladan, Bekobodagi Shirinsoy va Farhodtog‘, Boysundagi Bibishirin qishlog‘i, Sherobodagi Shirin dahmasi shular sirasiga kiradi.

Shoir “Farhod va Shirin” dostonini yozishdan avval bu mavzuga doir tarixiy manbalar va afsonalarni to‘plash, ularni o‘rganish vazifasini o‘z oldiga qo‘ydi. Ayniqsa, dostonning 8-bobida Navoiy o‘zi foydalangan manbalar haqida so‘zlaydi. Doston syujetining xalq og‘zaki ijodidagi mavjud manbalari to‘g‘risida A.Fitrat, Xurshid, O.Sharafiddinov kabi olimlar ilk bahslarni boshlashgan. Binobarin, Xurshid “Farhodu Shirin” o‘zimizning ona cho‘pchagimiz, har bir o‘zbekning yoshlik chog‘idan miyasiga o‘rnashib qolgan bir hikoya ekanini, u el og‘zida Xitoy, Arman, Eron kishilari orasida o‘tkanligini, ammo Turkistonda Xo‘jand shahri yonidagi

Mirzacho‘l ustida bo‘lgan Farhod tog‘i, Shirin soyiga qarab, uni Turkiston bilan bog‘lash mumkinligini aytsa, Fitrat Xurshidning bu fikrini inkor qiladi va “Farhod – Ko‘hkan” afsonasi g‘arbiy Eronda qasri Shirindan ko‘p uzoq bo‘lmagan Besutun tog‘idagi tarixiy rasmlar asosida tug‘ilgan bo‘lsa kerak degan taxminni bildiradi. Besutun Eronda joylashgan tog‘ oralig‘idagi qoya bo‘lib, undagi suratlarni Farhod chizgan va u shu tog‘ etaklarida kanal qazigan degan rivoyatlar aytiladi.

Shunisi ayonki, Alisher Navoiy Farhod va Shirin obrazlarini yangicha talqin qilib, haqiqiy qahramonlar darajasida tasvirladi. U boshqa xamsanavislardan farqli o‘laroq, Shirinni armaniyalik sifatida tasvirladi. Aslida afsona va dostonlarda Shirin goh eronlik, goh rumlik deb beriladi.

Xisrav ham Sharq xalqlari og‘zaki ijodi va yozma adabiyotida keng tarqalgan obraz. Uning tarixiy ildizi sasoniy podshohlardan Xisrav II Parvez (VI asr oxiri) faoliyatiga borib taqaladi. Badiiy adabiyotda, chunonchi Firdavsiyning “Shohnoma”si, Nizomiyni “Xisrav va Shirin”ida u ideal shoh. Alisher Navoiyda esa Xisrav mutlaqo salbiy qahramon sifatida talqin etilgan.

IX bobning sarlavhasida Alisher Navoiy “Farhod va Shirin” dostonini yozishga kirishar ekan, asarning rejasini tuzib olgani, turli afsonalar, tarixiy manbalarni ko‘rib chiqqani, shu mavzuda yozilgan dostonlarda yo‘l qo‘yilgan xatolarni tuzatib, o‘z g‘oyalarini qay tarzda ifoda etmoqni niyat qilganini yozadi. Bunda u g‘oyat obrazli qilib: “Bu iqbol varaqlarining muqobalasi va bu saodat tarhlarining mutorahasi va xayol bahrida maoniy tuhafi savdosi uchun masohat qilmoq va har fasona safinasin varaq-varaq, balki har tarix jungin safha-safha axtarib daryozada ajnosqa rad iligin urmoq va maoniy aqmishasi nafoysisin bu latofat hujlasi oroyisi uchun g‘ayb tujjoridin hayot naqdin berib savdo qilmoq va jon rishtasi va kirpik ignasi bila libosi namoyish va xil’ati oroyish tikib bu abkor qadlarig‘a solib jilva bermak”, – deb yozadi. Demak, shoir ushbu dostonini yozishdan maqsadi “har fasona safinasin varaq-varaq ... axtarib”, ularga “jilva bermak” bo‘lganligini o‘zi ham mana shunday ochiq bayon etgan.

Alisher Navoiyning “Farhod va Shirin” dostoni bilan XYI-XYIII asrlarda O‘rta Osiyoda keng tarqalgan qahramonlik ruhidagi “Rustamxon” xalq dostoni⁵²⁴ motiv va obrazlari tuzilishida ham ayrim o‘xshashliklar borligi seziladi. Masalan, har ikkala doston bevosita farzandsizlik motivi bilan boshlangan. Jumladan, “Farhod va Shirin” dostonida kekxa Chin hoqonining farzandli bo‘lishi tasvirlansa, “Rustamxon”da Oqtosh eli hukmdori Sultonxonning uzoq kutishlardan so‘ng o‘g‘illi bo‘lishi keltirilgan.

Har ikkala bosh qahramonning bolaligidan puxta ilm-hunar egallashiga ota-onasi katta e‘tibor qaratadi:

Farhod:

Ajabdur uch yoshida ko‘zga atfol,
Nechukkim o‘n yoshida o‘zga atfol.

⁵²⁴ . Алпомиш. Рустамхон. Жаҳон болалар адабиёти кутубхонаси. – Т.: FACH, 1985. – Б.349–445.

Rustam:

“Rustam tug‘ilib, tilga enganda onasi madrasadan bir mullani olib kelib, mulla bilan Rustamni tagizaminga solib, o‘qittira boshlaydi”.

Shahzoda Rustam otasining toju taxtini olmay, undan o‘z ixtiyori bilan voz kechgani kabi Farhod ham otasining yakkayu yolg‘iz tilab olgan farzandi, toj-taxtining merosxo‘ri bo‘lishi qaramay, hokimiyatdan ixtiyoriy bosh tortadi.

Farhodning Ahraman devni o‘ldirgani Rustamning Mozandaronda Arjang devni mavh etganiga o‘xshatiladi. “Osmon Rustami” – Farhod quyoshdek qilichini ko‘tarib, Oq devning bo‘yniga soldi, deydi Navoiy. Yana Farhodning ajdaho bilan kurashib, xazinani qo‘lga kiritgani kabi Rustamxon ajdahoni o‘ldirib, Oftoboy visoliga erishgani, Farhod Xisrav yollagan maston kampirning hiylasi bilan halok bo‘lsa, Rustamxon maston kampirning nayrangi tufayli ko‘r bo‘lib qolishi o‘xshash motivlar sifatida e‘tiborni tortadi.

Alisher Navoiy Farhod obrazini garchi Firdavsiy “Shohnomasi”dagi Rustam timsolidan foydalanib yaratgan bo‘lsa ham, bu obrazning asoslari Rustam haqidagi xalq afsonalariga borib taqalishini inkor etib bo‘lmaydi. Bizningcha, “Farhod va Shirin” va “Rustamxon” dostonlari biri yozma, biri og‘zaki ijod namunasi bo‘lsa-da, mazmun-mohiyatiga ko‘ra qahramonlik tipidagi dostonligi sababli badiiy kompozitsiyasida shunday o‘xshashliklar kuzatiladi.

D.O‘raeva bu borada fikr yuritar ekan, shunday yozadi: “Rustam va Farhodning o‘xshashligidagi ilk belgi – ularning ismida “dard” tushunchasining zohirligida namoyon bo‘ladi. Binobarin, Firdavsiy “Shohnoma”sida Rustamning dunyoga kelishi va unga ism kuyilishi haqida shunday hikoya qiladi: Zolning xotini Rudoba og‘ir homila ko‘taradi. Oy-kuni yaqinlashganida **dard** boshlanishi bilan hushidan ketadi. Sarosimaga tushgan Zol afsonaviy qush Simurg‘ vositasida jarroh topib keladi. Jarroh onaning yonini kesib, bolani oladi. Hushiga kelgan Rudoba farzandini ko‘rib xursand bo‘ladi va oh tortib, ya’ni **azobu dardlardan xalos bo‘ldim** ma’nosida «Rustam!» – deydi. Onaning og‘zidan birinchi chiqqan ana shu so‘zni bolaga ism qilib qo‘yadilar”.

Agar Farhod ismiga e‘tibor berilsa, “dard” so‘zi uning ismida ham zohirdir. Farqi shundaki, Rustam “darddan xalos etuvchi” bo‘lsa, Farhod ishq dardi muhtalosidir.

Har ikkala dostonda chinlik Farhodning arman qizi Shiringa, oqtoshlik Rustamning bujullik Oftoboyga ko‘ngil qo‘yishi, ularning xotin-qizlarga hurmat bilan munosabatda bo‘lishi xalq dostonlari ruhiga hamohangdir.

Doston kompozitsion va syujet qurilishi jihatidan murakkab voqea-hodisalarni qamrab olgan. Favqulodda kuch-qudratga hamda aql-zakovatga ega bo‘lgan Farhod siymosida butun bir xalqning orzu-umidlari, imkoniyat va intilishlari mujassamlashgan. Dostonda sehrli ertaklar va romanik hamda qahramonlik dostonlarida uchraydigan an’anaviy epik motivlar keng qo‘llangan va ulardan doston syujeti tarkib topgan. Ayniqsa, doston syujetida juda ko‘p mifologik obraz va motivlardan foydalangan holda, asarning epik ruhini, xalqchilligini oshirishga erishilgan. Jumladan, Farhodning otasi xazinasida tilsim (sehrli) oynaga duch kelishi, uning Ahriman dev va ajdar bilan xalq ertaklari bahodirlari singari olishib, g‘alaba qilishi hamda

Rustam:

“Rustam tug‘ilib, tilga enganda onasi madrasadan bir mullani olib kelib, mulla bilan Rustamni tagizaminga solib, o‘qittira boshlaydi”.

Shahzoda Rustam otasining toju taxtini olmay, undan o‘z ixtiyori bilan voz kechgani kabi Farhod ham otasining yakkayu yolg‘iz tilab olgan farzandi, toj-taxtining merosxo‘ri bo‘lishi qaramay, hokimiyatdan ixtiyoriy bosh tortadi.

Farhodning Ahraman devni o‘ldirgani Rustamning Mozandaronda Arjang devni mavh etganiga o‘xshatiladi. “Osmon Rustami” – Farhod quyoshdek qilichini ko‘tarib, Oq devning bo‘yniga soldi, deydi Navoiy. Yana Farhodning ajdaho bilan kurashib, xazinani qo‘lga kiritgani kabi Rustamxon ajdahoni o‘ldirib, Oftoboy visoliga erishgani, Farhod Xisrav yollagan maston kampirning hiylasi bilan halok bo‘lsa, Rustamxon maston kampirning nayrangi tufayli ko‘r bo‘lib qolishi o‘xshash motivlar sifatida e‘tiborni tortadi.

Alisher Navoiy Farhod obrazini garchi Firdavsiy “Shohnomasi”dagi Rustam timsolidan foydalanib yaratgan bo‘lsa ham, bu obrazning asoslari Rustam haqidagi xalq afsonalariga borib taqalishini inkor etib bo‘lmaydi. Bizningcha, “Farhod va Shirin” va “Rustamxon” dostonlari biri yozma, biri og‘zaki ijod namunasi bo‘lsa-da, mazmun-mohiyatiga ko‘ra qahramonlik tipidagi dostonligi sababli badiiy kompozitsiyasida shunday o‘xshashliklar kuzatiladi.

D.O‘raeva bu borada fikr yuritar ekan, shunday yozadi: “Rustam va Farhodning o‘xshashligidagi ilk belgi – ularning ismida “dard” tushunchasining zohirligida namoyon bo‘ladi. Binobarin, Firdavsiy “Shohnoma”sida Rustamning dunyoga kelishi va unga ism kuyilishi haqida shunday hikoya qiladi: Zolning xotini Rudoba og‘ir homila ko‘taradi. Oy-kuni yaqinlashganida **dard** boshlanishi bilan hushidan ketadi. Sarosimaga tushgan Zol afsonaviy qush Simurg‘ vositasida jarroh topib keladi. Jarroh onaning yonini kesib, bolani oladi. Hushiga kelgan Rudoba farzandini ko‘rib xursand bo‘ladi va oh tortib, ya’ni **azobu dardlardan xalos bo‘ldim** ma’nosida «Rustam!» – deydi. Onaning og‘zidan birinchi chiqqan ana shu so‘zni bolaga ism qilib qo‘yadilar”.

Agar Farhod ismiga e‘tibor berilsa, “dard” so‘zi uning ismida ham zohirdir. Farqi shundaki, Rustam “darddan xalos etuvchi” bo‘lsa, Farhod ishq dardi muhtalosidir.

Har ikkala dostonida chinlik Farhodning arman qizi Shiringa, oqtoshlik Rustamning bujullik Oftoboyga ko‘ngil qo‘yishi, ularning xotin-qizlarga hurmat bilan munosabatda bo‘lishi xalq dostonlari ruhiga hamohangdir.

Doston kompozitsion va syujet qurilishi jihatidan murakkab voqea-hodisalarni qamrab olgan. Favqulodda kuch-qudratga hamda aql-zakovatga ega bo‘lgan Farhod siymosida butun bir xalqning orzu-umidlari, imkoniyat va intilishlari mujassamlashgan. Dostonida sehrli ertaklar va romanik hamda qahramonlik dostonlarida uchraydigan an‘naviy epik motivlar keng qo‘llangan va ulardan doston syujeti tarkib topgan. Ayniqsa, doston syujetida juda ko‘p mifologik obraz va motivlardan foydalangan holda, asarning epik ruhini, xalqchilligini oshirishga erishilgan. Jumladan, Farhodning otasi xazinasida tilsim (sehrli) oynaga duch kelishi, uning Ahriman dev va ajdar bilan xalq ertaklari bahodirlari singari olishib, g‘alaba qilishi hamda

Rustam:

“Rustam tug‘ilib, tilga enganda onasi madrasadan bir mullani olib kelib, mulla bilan Rustamni tagizaminga solib, o‘qittira boshlaydi”.

Shahzoda Rustam otasining toju taxtini olmay, undan o‘z ixtiyori bilan voz kechgani kabi Farhod ham otasining yakkayu yolg‘iz tilab olgan farzandi, toj-taxtining merosxo‘ri bo‘lishi qaramay, hokimiyatdan ixtiyoriy bosh tortadi.

Farhodning Ahraman devni o‘ldirgani Rustamning Mozandaronda Arjang devni mavh etganiga o‘xshatiladi. “Osmon Rustami” – Farhod quyoshdek qilichini ko‘tarib, Oq devning bo‘yniga soldi, deydi Navoiy. Yana Farhodning ajdaho bilan kurashib, xazinani qo‘lga kiritgani kabi Rustamxon ajdahoni o‘ldirib, Oftoboy visoliga erishgani, Farhod Xisrav yollagan maston kampirning hiylasi bilan halok bo‘lsa, Rustamxon maston kampirning nayrangi tufayli ko‘r bo‘lib qolishi o‘xshash motivlar sifatida e‘tiborni tortadi.

Alisher Navoiy Farhod obrazini garchi Firdavsiy “Shohnomasi”dagi Rustam timsolidan foydalanib yaratgan bo‘lsa ham, bu obrazning asoslari Rustam haqidagi xalq afsonalariga borib taqalishini inkor etib bo‘lmaydi. Bizningcha, “Farhod va Shirin” va “Rustamxon” dostonlari biri yozma, biri og‘zaki ijod namunasi bo‘lsa-da, mazmun-mohiyatiga ko‘ra qahramonlik tipidagi dostonligi sababli badiiy kompozitsiyasida shunday o‘xshashliklar kuzatiladi.

D.O‘raeva bu borada fikr yuritar ekan, shunday yozadi: “Rustam va Farhodning o‘xshashligidagi ilk belgi – ularning ismida “dard” tushunchasining zohirligida namoyon bo‘ladi. Binobarin, Firdavsiy “Shohnoma”sida Rustamning dunyoga kelishi va unga ism kuyilishi haqida shunday hikoya qiladi: Zolning xotini Rudoba og‘ir homila ko‘taradi. Oy-kuni yaqinlashganida **dard** boshlanishi bilan hushidan ketadi. Sarosimaga tushgan Zol afsonaviy qush Simurg‘ vositasida jarroh topib keladi. Jarroh onaning yonini kesib, bolani oladi. Hushiga kelgan Rudoba farzandini ko‘rib xursand bo‘ladi va oh tortib, ya’ni **azobu dardlardan xalos bo‘ldim** ma’nosida «Rustam!» – deydi. Onaning og‘zidan birinchi chiqqan ana shu so‘zni bolaga ism qilib qo‘yadilar”.

Agar Farhod ismiga e‘tibor berilsa, “dard” so‘zi uning ismida ham zohirdir. Farqi shundaki, Rustam “darddan xalos etuvchi” bo‘lsa, Farhod ishq dardi muhtalosidir.

Har ikkala dostonida chinlik Farhodning arman qizi Shiringa, oqtoshlik Rustamning bujullik Oftoboyga ko‘ngil qo‘yishi, ularning xotin-qizlarga hurmat bilan munosabatda bo‘lishi xalq dostonlari ruhiga hamohangdir.

Doston kompozitsion va syujet qurilishi jihatidan murakkab voqea-hodisalarni qamrab olgan. Favqulodda kuch-qudratga hamda aql-zakovatga ega bo‘lgan Farhod siymosida butun bir xalqning orzu-umidlari, imkoniyat va intilishlari mujassamlashgan. Dostonida sehrli ertaklar va romanik hamda qahramonlik dostonlarida uchraydigan an’anaviy epik motivlar keng qo‘llangan va ulardan doston syujeti tarkib topgan. Ayniqsa, doston syujetida juda ko‘p mifologik obraz va motivlardan foydalangan holda, asarning epik ruhini, xalqchilligini oshirishga erishilgan. Jumladan, Farhodning otasi xazinasida tilsim (sehrli) oynaga duch kelishi, uning Ahriman dev va ajdar bilan xalq ertaklari bahodirlari singari olishib, g‘alaba qilishi hamda

TERMINOLOGIYANING STRUKTUR TASNIFI <i>Mirxanova Gulandom Rustamovna</i>	2313
PUBLITISTIK USLUBNING SHAKLLANISHI VA UNING ILMIY-ASOSIY XUSUSIYATLARI <i>Muxiddinova Ruxshona</i>	2320
NEMIS VA O‘ZBEK ANTRAPONIMIK TIZIMLARI. TILSHUNOSLIK VA MADANIY TAHLIL <i>Nafisa Mirzaboyeva Muxnatdinovna</i>	2325
NUTQ KAMCHILIKLARI VA NUTQNING BUZILISH SABABLARI <i>Maxmudova Oygul Toxirjonovna</i>	2330
NAVOIY IJODIDA ANALITIK VA SINTEZLASHGAN FOLKLORIZMLAR <i>Rajabova Ma‘rifat Baqoyevna</i>	2337
RAMZLARNING GIPO VA GIPERTEKSTUAL TADQIQI <i>Sadikova Dildora Nizomovna</i>	2346
MATNDA ENKRATIK DISKURS <i>Saidova Rayhonoy Abdug‘aniyevna</i>	2352
ENGLISH PRONOUNS AND THEIR LINGUISTIC ANALYSIS <i>Shoimova Feruza</i>	2358
TURIZM SOHASINING FANGA KIRIB KELISHI VA TURIZM TERMINOLOGIYASINING O‘ZBEK VA FRANSUZ TILLARI MISOLIDA LINGVISTIK TAHLILI <i>Miyassarov Eldor Amanovich</i>	2363
RUS VA INGLIZ TILLARIDAGI LEKSIK NUKLEOLOGIYANING QIYOSIY TAHLILI <i>Tagayeva Asal Rustamovna</i>	2368
TILSHUNOSLIK VA LINGVOKULTUROLOGIYANING O‘ZARO MUNOSABATI <i>Ravshanova Mo‘tabar</i>	2377
SYNONYMIC RELATIONS WITHIN THE LEXICAL FIELD "FITNESS" <i>Turaeva Madina</i>	2384
TILIMIZNING TILLA SANDIG‘IDAGI ISTE‘MOLI KAM BO‘LGAN ESKI MAQOL NAMUNALARINING TAHLILI. <i>Tursunova Shalola, Qosimova Go‘zal</i>	2388
EVOLUTION AND DEVELOPMENT OF IT TERMINOLOGY: A HISTORICAL AND LINGUISTIC ANALYSIS <i>Ungalova Dilnoza Mirzoxid qizi, Nasrullayeva Tozagul Suxrobovna</i>	2393
SHOYIM BO‘TAYEVNING “UTASHAN. YETTINCHI TONG” ROMANI G‘OYAVIY-BADIIY XUSUSIYATLARI <i>Yakubova Barnoxon</i>	2399
SOTSIOPRAGMATIKANING SHAKLLANISHI VA TARAQQIYOTI <i>Yuldosheva Mashxura Zokirjon qizi</i>	2403
УСТАРЕВШИЕ СЛОВА В СОВРЕМЕННОМ РУССКОМ ЯЗЫКЕ <i>Шарипова Наталья Ивановна</i>	2413
KASALLIK NOMLARI VA ULARNING STILISTIK DIAPOZONI <i>A‘zamova Navro‘zxon Zoyirjon qizi</i>	2419